

Ce-ar fi de-am vedea alt țăr...

CU TINE ÎN PARIS

Clémentine Beauvais

Ce-ar fi de-am vedea alt țarm...

**CU TINE
ÎN PARIS**

Traducere din limba franceză și note de
ANCA IRINA IONESCU



București, 2019

Editor: Anca EFTIME

Redactor: Ioana SOCOLESCU

DTP: Simona RĂDULESCU

Songe à la douceur, Clémentine Beauvais

Copyright © 2016 Éditions Sarbacane, Paris

Romanian translation rights arranged through La Petite Agence, Paris,
and with Livia Stoia Literary Agency

Jacket design by Kerri Resnick

Jacket illustration by Philip Pascuzzo

Author photo by M.F. Schorro

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin Editurii Epica.

© 2019, Editura Epica.

ISBN: 978-606-8754-76-5

București, 2019

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România
cont nr. RO44 RNCB 5101 0000 0171 0001,
BCR Unirea, București

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BEAUVAIS, CLÉMENTINE

Cu tine în Paris : ce-ar fi de-am vedea alt țăr... /
Clémentine Beauvais; trad. din lb. franceză și note de Anca
Irina Ionescu. - București : Epica, 2019

ISBN 978-606-8754-76-5

I. Ionescu, Anca Irina (trad.; note)

821.133.1

Inspirat de *Evgheni Oneghin* (1837¹),
romanul în versuri al lui Aleksandr Pușkin,
și de opera omonimă compusă de Piotr Ilici Ceaikovski,
Evgheni Oneghin (1879)

¹Prima versiune completă a romanului în versuri a fost publicată în Rusia în 1833. Traducerile disponibile în prezent au la bază varianta publicată în 1837. (N. red.)

*Soră, dulcea mea,
Ce-ar fi de-am vedea
Altțăr, pornind-o în colindă!*¹

Charles Baudelaire, *Invitația la călătorie*

¹ Charles-Pierre Baudelarie, *Invitația la călătorie*, în *Florile răului*, traducere de C. D. Zeletin, Editura Univers, București, 1991, p. 93. (N. red.)

COLOANĂ SONORĂ

- FRANK SINATRA, *As Time Goes By*
- LIZA MINELLI, *I Will Wait For You*
- SUFJAN STEVENS, *Eugene*
- FAUVE, *Les nuits fauves*
- GABRIEL FAURÉ, *Au bord de l'eau*
- PIOTR ILICI CEAIKOVSKI, *Evgheni Oneghin (aria lui Lenski)*
- SUFJAN STEVENS, *Death With Dignity*
- JANE BIRKIN, *Quoi*
- KEREN ANN, *Not Going Anywhere*
- FRANÇOISE HARDY, *Partir quand même*
- LEONARD COHEN, *Hey, That's No Way To Say Goodbye*

I

Deoarece povestea lor nu se terminase în locul potrivit,
la momentul potrivit,
deoarece sentimentele lor de atunci s-au irosit,
a fost scris, mi se pare, ca Evgheni și Tatiana să se reîntâlnească
zece ani mai târziu,
sub pământ,
în Météor, linia 14¹ (violet-deschis), într-o dimineață de iarnă.

Era nouă fără un sfert.

Cu ochii minții, îl vedem pe Evgheni, cochet, purtând
pantaloni din catifea neagră, o cămașă Oxford bleu, în
carouri, închisă cuminte la gât;
o vestă din tweed gri-antracit, o eșarfă gri,
probabil din cașmir, cu franjuri la capete,
înfășurată o dată,
de două ori
în jurul gâtului — și deasupra, un chip
care se îmblânzise
de la ultima lor întâlnire încoace;

¹Linia 14 face parte din rețeaua de metrou pariziană. Este supranumită Météor, acronim pentru sintagma *Métro Est-Ouest Rapide*. (N. red.)

un chip ale cărei trăsături, de atunci,
își descrețiseră puțin scriitura.

Părea mai puțin aspru

și mai
răbdător.

Mai elastic, mai moale.

Un chip lipsit de adolescență;

chipul unui tânăr

resemnat cu necazurile sale,
al unui tânăr care-a învățat să aștepte.

Închipuiți-vă, Tatiana

se gândise la el chiar aseară,

ceea ce ar putea fi o coincidență uluitoare,

numai că se gândea adesea la el

— și sunt sigură că printre voi
există unii ce se gândesc
câteodată la iubirile ratate
de acum doi, trei sau zece ani.

Suferința nu-i mai aspră după zece ani,

regretul nu crește obligatoriu

odată cu timpul

și nu este

o investiție.

Nu-i nevoie să faci mereu caz de iubirea pierdută.

Dar pentru cei doi, îngăduiți-mi

să fac o excepție.

Priviți cum tremură de bucurie că se revăd.

Priviți-le puțin ochii...

— Evgheni, a trecut atâta timp! strigă Tatiana, actriță destul de bună.

Iar el se așează lângă ea, tocmai se eliberase un loc.

Pe geamul negru, care îi reflecta chipul, fruntea unui călător

lăsase în urmă o pată de grăsime

ca un mic norișor,

ca o ștampilă într-un pașaport.

Poate cineva dorise să lase o urmă a trecerii sale prin mulțime.

Tatiana se vedea și ea în geam, pieziș, când trenul accelera mugind.

Se știe că pe linia 14 demarajele, virajele și frânărilor sunt neplăcute. Nu poți nici să stai în picioare, nici să discuți și nici să citești. Dar metrourile ne duc foarte repede, foarte departe; acesta-i avantajul lui aparte.

Tatiana privea în continuare geamul care le reflecta chipurile.

Evgheni strigă:

— Ce-ai mai făcut în ultima vreme?

Nu știam că ești însărcinată!

Nu era.

Cu toate astea, nu putea să-l contrazică pe Evgheni, căci pe haina ei din stofă groasă de lână, Tatiana purta o insignă enormă pe care, desenat, un cap nostim de bebeluș anunța cu litere de tipar, într-o bulă mare, albă:

BEBELUȘ LA BORD!

și cu litere ceva mai mici, dedesubt: „Mulțumesc că-mi oferiți locul dumneavoastră”.

Așadar era logic ca Evgheni
 (pe care concluzia trasă despre sarcina ei îl tulbura și care, de
 altfel, era surprins
 că se simțea atât de mâhnit)
 să deducă faptul că era însărcinată.

Exista o explicație, care nu putea fi oferită imediat:
 deoarece locurile libere erau rare
 în metrourl parizian, între opt
 și nouă dimineața,
 Tatiana cumpărase acum câteva luni, dintr-un foc,
 acest minunat instrument
 care-i elibera de îndată un loc.
 Era încântată văzând cum pasagerii, amabili,
 se ridicau imediat ce vedeau insigna,
 sărind de pe locurile lor
 de parcă scaunele ar fi ars fundul tuturor.
 Le mulțumea politicos,
 cu un zâmbet suav de Madonă.

Și, pentru că starea ei nu era un secret,
 începeau imediat conversații în gura mare,
 despre prenume,

scutece,
 anestezie
 naștere,
 creșe,
 alăptat
 peridurală,
 etc.

Fusese nevoită să se informeze despre experiențele femeilor gravide,

ale parturientelor și ale tinerelor mame,
să născocască o poveste verosimilă,
căci adesea în metrou, la această oră,
călătoreau aceiași pasageri.

Nu putea să spună într-o zi
că era în a patra lună de sarcină gemelară,
a doua zi, că pruncul suferea de sindrom Down,
însă ea și soțul ei se hotărâseră să-l păstreze,
în ziua următoare să susțină că fătul era o minune,
conceput după opt luni de fertilizări *in vitro* și de rugăciune,
iar în altă zi să spună că era mamă-surogat
pentru un cuplu de gay;

insigna nu ar mai fi avut credibilitate, dacă relatarea s-ar fi schimbat.

Grija ca povestea ei să fie coerentă era prețul pentru un loc liber în fiecare zi, până la primăvară,
când putea să meargă, mult mai plăcut,
cu bicicleta până la Biblioteca Națională.

— Cine-i tatăl? întrebă Evgheni.

— Tatăl? Îl cheamă Ludovic.

— Ludovic? Îl cunosc?

— Nu, cu siguranță nu,

zise Tatiana, care spusese un prenume oarecare.

Urmă o clipă de tăcere.

Apoi Tatiana îi făcu un compliment galant: — Dar cât ești de elegant!

— Mulțumesc! răspunse Evgheni.

Mă duc la înmormântarea bunicului meu.

— O! Grozav! făcu Tatiana

care, grăbită, nu procesase bine informația.

Stația următoare: *Gare de Lyon*.

La dreapta, de partea cealaltă a peronului,
în spatele geamurilor mari, apăru o pădure tropicală luxuriantă.

(Îmi amintesc că,
pe când aveam unsprezece sau doisprezece ani,
voiam să văd cum se legănau acolo
maimuțe sau șerpi.)

Ușile se deschiseră și se anunță

în trei limbi

că aici pasagerii trebuiau să coboare pe peronul stâng.

*Bajada por el lado izquierdo.*¹

(În perioada când totul mi se părea fabulos și nou,
mă întrebam căror extraterestri li se adresa
acest mesaj de neînțeles.

„În caz că sunt spanioli în metrou”,
îmi explicase tata,

„să știe pe unde să coboare.”

Nu știam ce sunt spaniolii.

¹Coborârea pe partea stângă (în sp., în original).

Mi-i imaginam lungi și cauciucați,
din nu știu ce motiv.
Luni și luni de zile,
când ne apropiam de stația Gare de Lyon, pândeam
cu inima fremătând, cu pumnii strânși,
apariția creaturilor elastice
care, ignorând indicația vatmanului,
ar fi deschis ușa pe partea cu jungla
și s-ar fi ascuns printre frunzele de palmier.)



Dar să revenim la călătorii noștri.
Amintirile lor sunt mai importante decât ale mele.
Au să-și spună lucruri pe care nu reușesc să le rostească.
Și atunci își zic altele, deși astfel nu pot să ascundă
ce îi frământă.
Așa se întâmplă când ai stricat totul:
ești laș.
Din fericire, o ființă lăuntrică vorbește în locul nostru.

— Tu unde te duci? Întrebă Evgheni.

— La Biblioteca Națională. Ca în fiecare dimineață,
exact
la aceeași oră... știi...

Dacă mâine se-ntâmplă să ai același traseu...

Se duce la cimitir! Ești tâmpită?
strigă în sinea ei Tatiana.

Din fericire,

Evgheni nu remarcă gafa ei,
fiind ocupat să se întrebe
ce avea de făcut mâine, la aceeași oră.

— De ce te duci la bibliotecă?

— Lucrez la teza mea.

Sunt în ultimul an de doctorat.

— Serios? Și ce subiect are teza?

— Istoria artei. E despre Caillebotte.

Gustave Caillebotte.

Tatiana trecu apoi pe pilot automat;

Nu-ți face griji, nimeni nu știe cine-i Caillebotte...:

— Nu-ți face griji, nimeni nu știe cine-i Caillebotte.

E un artist din secolul al XIX-lea, pictor și colecționar,
încadrat teoretic în curentul impresionist, dar în
realitate tablourile lui sunt mult mai precise, mai
clasice, într-un fel — poate ai văzut un tablou mai
celebru de-al lui: vedere asupra Parisului într-o zi
ploioasă, clădiri în stil Haussmann¹, în formă de provă,
un bărbat și o femeie sub o umbrelă ...

— Știu,

știu,

o întrerupse Evgheni.

Știu foarte bine cine-i Caillebotte.

— A, perfect!

Atunci, știi tot.

¹Georges-Eugène Haussmann (1809-1891) a schimbat radical arhitectura Parisului. Clădirile proiectate de Haussmann respectă cerințe riguroase, rezultatul fiind un ansamblu urbanistic armonios. (N. red.)

Această declarație a Tatiane sugera neintenționat
că nu era cine știe ce teza ei de doctorat.

Ca el să nu rămână cu această impresie, se apucă să-i descrie,
cu numeroase detalii
care pot fi considerate inutile,
un fragment din al treilea capitol al tezei,
încă abia schițat,
care aborda redarea apei
în opera lui Caillebotte; Tatiana demonstra,
nu lipsită de un geniu retoric rar,
că reprezentarea elementului lichid
în tablourile lui
— ploaie, râu, apă menajeră —
dădea replica, în mod contestatar,
mâzgălelilor
mai păstoase și mai spongioase ale
contemporanilor săi.

Când termină de explicat, metrourl ajunse repede, cu un muget
prelung,

în stația Biblioteca „François Mitterand”.

Evgheni, la rândul lui, coborî din vagon.

— În mormântarea ta e pe-aici? întrebă Tatiana,
cam lipsită de tact.

— La cimitirul Kremlin-Bicêtre.

Mă duc pe jos până acolo, am timp.

Urcară în tăcere cu scara rulantă;

stângace, Tatiana stătea pe partea dreaptă,
cu piciorul drept în fața celui stâng,

ca să ascundă că i se deșirase un fir din dresuri
(la piciorul stâng).

Evgheni părea gânditor.

Tatiana observă că pe fruntea lui apăruseră mici
riduri,
pe care nu le avusese când se văzuseră ultima dată,
deși le-ar fi putut anticipa apariția
din cauza încruntăturilor
prin care el își exprima cândva dezaprobarea.

Fusese un adolescent morocănos,
plictisit la culme,
iar ea, prea ușor de mulțumit
și prea visătoare.

Se întrebă în treacăt dacă mai era îndrăgostită.

— Ar fi drăguț să ne mai vedem,
spuse Evgheni, ajuns la jumătatea scării rulante.

Această frază stârni mii de întrebări,
dar Tatiana nu adresă niciuna,
în schimb se concentrează asupra pericolelor ascensiunii pe scară:
brațul ei stâng

o lua în sus,

tras de balustrada mai iute decât treptele.

Avu grijă ca fularul să nu-i atârne pe jos,
așa încât să n-o stranguleze când ajungea la capătul scării.
(Văzuse pe internet un filmuleț cu un astfel de accident.

Tipul murise.)

— Îmi dai numărul tău de telefon? întrebă Evgheni.

— Desigur, spuse ea.

Evgheni îi dădu un bip, ca ea să aibă numărul lui.

Ea îl avea deja.

Se pare că Evgheni nu-l schimbase de zece ani.

Se pare că el nu-l păstrase pe al Tatianeii.

— Ce mai face Olga? întrebă moale Evgheni,

în timp ce-și făceau loc cu coatele, spre ieșire.

— E bine. Are două fete.

— Cool! O să fie verișoarele copilului tău.

Tatiana uitase pe moment de povestea cu insigna. Profită de ocazie și spuse adevărul:

— Știi, nu sunt însărcinată. Am cumpărat insigna pentru ca oamenii să-mi cedeze locul dimineața, în metrou.

Evgheni își dădu capul pe spate și râse,

dar râsul ăsta-l surprinse, căci era mai mult decât râs;

lui Evgheni i se părea

că el însuși era,

cum să zic, un ghiocel,

o floare de ochiul-boului,

una dintre florile care străpung crusta albă a iernii

și respiră deodată aerul înghețat.

Era râsul cuiva care, până acum,

nu fusese întru totul viu.

— Mi s-a părut mie că ești prea tânără pentru o asemenea responsabilitate.

— Întotdeauna ne simțim prea tineri pentru orice fel de responsabilitate, spuse Tatiana.

Un pisoi, un bonsai...

Să păstrăm biletul
până la sfârșitul călătoriei.

Tatiana suspină. — Că tot veni vorba de bilete, nu mi-am reînnoit abonamentul Navigo, fiindcă deocamdată n-am niciun ludovic.

— N-ai niciun ludovic?

— Vreau să zic niciun firfiric.

La naiba!

Nu știu de ce

azi nu pot vorbi ca lumea.

— Dar nici Ludovic¹ nu ai? îndrăzni să întrebe Evgheni.

— Nici. Ludovic e o invenție subterană.

Evgheni zâmbi, dădu din cap, dându-și seama îngrozit

că simpla idee

de a se freca de Tatiana — era înghesuială — ca să iasă

de la metrou

îi provoca o erecție,

de parcă ar fi avut doisprezece ani.

— Mergi în fața mea! E mai practic.

Parcă în glumă

sau mai degrabă din cauza atingerii paltoanelor

de lână ale celor doi, turnichetul îi curentă ușor.

Tatiana își înfipse biletul de metrou într-o ikebana de
pietriș,

efluvență dezgustătoare a unei mici pubele.

¹ Joc de cuvinte. Ludovicul (omonimul numelui propriu Ludovic) a fost o monedă de aur pusă în circulație de regele francez Ludovic al XIII-lea (1601-1643). (N. red.)

Afară vuia obișnuita tornadă
între cele patru turnuri ale Bibliotecii Naționale.

Indiferent de vreme,
chiar și în plin august,
când întreaga metropolă lânzește, fadă,
sub soarele negru precum un cărbune,
treptele bibliotecii sunt măturate de taifunuri.
Se pare că e un fenomen aerodinamic
legat de amplasamentul turnurilor.
O mică gafă arhitectonică.

Și toată lumea se plânge, toată lumea bombăne,
dar nimeni nu se gândește la bucuria
celor patru clădiri aflate la mila elementelor
și care joacă ping-pong cu vântul,
care privesc cum se ridică fustele studentelor,
care învolutează frunzele asemenea unor artiști.
Veselia unora îi face pe alții să se simtă triști.

Evgheni și Tatiana pășeau prin furtună,
iar între ei ricoșau și se evitau
priviri furișe, rapide, electrizante,
așa cum se evită și ricoșează creveții
agitați în nisip de către un copil.

Acest mic joc al privirilor ar fi putut continua mult
timp, dar cineva interveni.

Era un bărbat înalt,
poate chiar
arătos,
dacă ți se pare arătoasă răceala marmurei,

dacă ți se pare arătoasă coaja aspră a copacilor.
 Era un bărbat puternic,
 poate chiar
 cu alurăsenzuală,
 dacă ți se pare senzuală înlănțuirea piscurilor
 cu fuioarele de ceață pală.

Am impresia că Edmund Burke numește *sublimă*
 această frumusețe fisurată, minerală,
 această frumusețe a materiei brute,
 care înpăimântă la fel de mult pe cât atrage.

— Ce plăcere, Tatiana! Chiar mă întrebam
 Dacă azi o să te găsesc pe aici!
 spuse bărbatul, care era însuși îndrumătorul
 tezei sale despre Caillebotte.

Tatiana se grăbi să i-l prezinte lui Evgheni,
 dar acesta prinse doar câteva frânturi:

Domnul Leprince,
un important specialist
în impresionismul francez,

căci altceva îl preocupa:

care a descoperit
în legătură cu Renoir

buzele înfrigurate, colorate în rozaliu
 ale Tatianei, bărbia ei însemnată

de o gropiță,

câțiva peri albi de pisică pe fularul

zmeuriu,

silueta ei încovoiată spre stânga

și a fost curatorul

expoziției de la Muzeul

Luxemburg

din cauza poșetei aparent foarte grele,
fără îndoială, plină de cărți și de însemnări.

— Foarte interesant, comentă Evgheni,
care nu se sinchisea nici de Caillebotte,

nici de Renoir,

și nici de Monet,

și a analizat

corespondența lui Degas

și nici de Degas,

naiba să-l ia,

Degas n-a pictat decât balerine și nimic altceva.

Pentru a participa totuși la conversație,

spuse: — Ca să vezi! Asta-mi amintește că n-am mai
fost de mult la Muzeul d'Orsay.

Sub efectul vântului,

Evgheni observă că șuvițele Tatianeii se întrețeseau,

întunecate și strălucitoare,

alcătuind o împletitură de o neasemuită finețe.

Și ce intenționezi să faci

azi, Tatiana?

Mai observă și că avea dinți foarte frumoși,

mici, distanțați, sedefii —

nu-i remarcase mai demult.

Stai așa,

dar nu cumva înainte purta aparat dentar?

Înainte: acum zece ani, ea avea... cum ar veni...

Paisprezece ani!

Păi, e normal, paisprezece ani,

la paisprezece ani încă treci prin mari transformări.

Îl voi reciti pe Valéry

așa cum m-ați sfătuit

Și acum totul s-a schimbat la ea, dinții, părul, pielea.

Îmi amintesc cât era de mică

și ce puștoaică drăguță era.

L-am fișat greșit data trecută,

întotdeauna e bine să ne întoarcem

la sursele pe care credem că le cunoaștem.

Iar eu eram aproape adult, își spuse Evgheni,

și dintr-odată

își aminti, la naiba, aveam șaptesprezece, da, șaptesprezece ani,
ce uimire,

șaptesprezece ani, la naiba, parc-ar fi science-fiction.

Vârsta asta chiar a existat? Șaptesprezece ani!

Nu se poate, vârsta asta e o născocire,
e menită să-i facă pe bătrâni să creadă
că au fost și ei adolescenți.

Fără îndoială, în realitate

nimeni nu a avut vreodată șaptesprezece ani.

Dar Evgheni începu să observe

Dacă ai nevoie

de ceva, sună-mă

că acest îndrumător sublim —

în sensul pe care îl dă Burke termenului —,

ca și când ar fi fost un fleac, foarte degajat,

îmi place să citesc

textele tale grozave

în mod clar tocmai încerca s-o seducă pe Tatiana.

Observase și el, fiindcă era izbitor,
 țesătura de păr și de vânt,
 dinții ei distanțați și de un alb orbitor,
*și abia aștept
 să te ascult
 la evenimentul de la muzeu
 joia viitoare*

și se întrebă dacă între cei doi exista
 o relație

de care ar fi trebuit să știe,
 iar apoi își aminti că, în această dimineață,
 până la ora nouă fără un sfert
 nu se mai gândise la Tatiana decât de cinci sau șase ori
 în zece ani de zile,
 iar dintr-odată iată că reacționa ca un soț gelos,
 ca un taliban,
 ca un fel de Barbă-Albastră morocănos,
 un nenorocit de macho, genul de individ care apare la
 televizor
 la unu noaptea
 ca să explice că nu suportă că soția lui e fană Roch
 Voisine.

Pentru Evgheni, deloc deprins cu astfel de sentimente, era
 ciudat

să constate că îl cuprinsese o dorință
 copleșitoare de a săvârși un asasinat
 foarte sângeros
 în timp ce-l privea pe acest bărbat sublim —
 în sensul pe care îl dă Burke termenului.

*de altfel, am impresia că ai scris
un articol frumos, acceptat de Art
History.*

Evgheni simți brusc nevoia de a-l provoca la duel,
după moda cea veche.

Dacă Lenski ar fi fost aici, i-ar fi fost secundant.

La naiba, Lenski,

nu se mai gândise la el de ani de zile.

*Trebuie să plec, am rezervat
un loc la bibliotecă pentru nouă treizeci.*

Tatiana tocmai vorbea.

Poate ne mai vedem într-o zi, Evgheni.

Tatiana era pe punctul de a pleca.

Rezervase un loc pentru nouă treizeci.

Mă așteaptă biblioteca!

O aștepta biblioteca.

A fost grozav să te revăd.

Chiar grozav.

Era grozav, chiar grozav.

Un sărut, două, miros de aer rece, de țigară,
de pergament și de portocală amară.

Mă întorc la Caillebotte al meu.

Ce nume de idiot are Caillebotte ăsta. Chiar un nume de idiot.

O privi pe Tatiana

coborând

scările

în marea vijelie

a erorii arhitecturale.